

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ TASARIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN ANALİZİ

(Analysis of Secondary School Student's Views on The Design of Turkish Lesson Books)

Mehmet FİDAN¹

Makale Geçmişi

ÖZ

Article History

Alındı/Received:
18.12.2018

Kabul edildi/Accepted:
31.12.2018

Ana dili eğitimi içerdiği duygusal ve zihinsel süreçlerden dolayı araştırmacıların ilgisini çeken konulardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bir dil ve kültür dersi olması sebebiyle Türkçe dersleri de ana dili eğitiminde önemli konumda bulunmaktadır. Türkçe dersi öğretim programı incelendiğinde kazanımların dört ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunları dinleme, okuma, konuşma ve yazma olarak sıralamak mümkündür. Yeni programla birlikte dil bilgisi kazanımları, diğer dil becerilerinin alt kazanımları olarak sunulmaktadır. Türkçe ders kitapları okullarda ana dili eğitiminde kullanılan en temel materyallerden biridir. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarının nitelik ve nicelik yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle öğrencilerin Türkçe ders kitaplarına yönelik tutumlarını belirlemek kitapların geliştirilmesi açısından araştırmacılara katkı sağlayacaktır. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitapları hakkındaki genel değerlendirmelerine, görüş ve önerilerine ulaşabilmek amaçlanmıştır. Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yapılmıştır. Veri kaynağı olarak öğrenci görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ise doküman incelemesi tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin özellikle kitapların sadeleştirilmesini destekledikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin Türkçe ders kitaplarında Türkiye geneli sınavlara yönelik konu anlatımlarını ve testleri de görmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Türkçe eğitimi; Türkçe ders kitabı; dil becerileri.

© 2019 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır

*Extended Abstract (English)

Summary

Lesson books are one of the most important educational tools of teaching and learning processes. Lesson books that enable the teacher to act in line with the curriculum provide advantages to students in terms of pre-learning and subject repetition through their holistic structure. For this reason, evaluating textbooks both structurally and in terms of content is seen as a necessity. MEB updated the Turkish Course Curriculum in 2018. In Turkish Lessons, improvements have been made in terms of acquisition, theme, subject, measurement and evaluation methods. This situation directly affected the lesson books which are one of the most important tools in the transfer of educational objectives. It is possible to observe this change in terms of both teachers and students when the Turkish lesson books started to be taught in the academic year 2018 - 2019. It is possible to list the lack of teacher guide books for new lesson books as structural changes in terms of teachers. Because the guide books prepared in accordance with the subjects in the lesson books provided the teachers with important advantages in terms of planning the lesson and preparing for the course.

When the changes in the lesson books are examined, it is seen that a simplification is made. This simplification can be said to be both qualitative and quantitative. Because it is possible to count the lesson book and student workbook as a quantitative change. Combining books in this way has contributed positively in terms of load. In each student's bag, he used to be a lesson and a workbook. Now that the workbook is not available, the student's bags are lightened. When the secondary school lesson books are analyzed in terms of content, it is seen that there are eight themes under the headings of Values, Nature and Universe, National Culture, National Struggle and Atatürk, Citizenship, Health and

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üni. Eğitim Fak., fidanm3838@gmail.com

Sports, Arts, Science and Technology. In these themes, three reading texts and one listening / viewing text are included. In the reading texts, the sections of the works of important writers of Turkish literature and world literature are given. In addition, it has been tried to provide diversity in terms of articles, essays, poems. Listening / watching texts are prepared accordingly. The use of video recordings of monitoring texts can provide an advantage to teachers in terms of addressing the multiple senses of the students. In addition, there are free reading texts at the end of the theme. Each lesson book is thus designed to be a total of forty subjects. When the acquisitions related to the Turkish course in the lesson books are examined, it is seen that this direction has been simplified. It is determined that the achievements are generally arranged in accordance with the upper cognitive goals and are formed on the basis of classes. Turkish course outcomes are listed under reading, listening, speaking and writing. It is seen that the acquisitions of linguistic knowledge are not given a separate headline, and they are presented under the same headings in line with their other linguistic skills. It can be said that the reason for this situation is to save the knowledge of language from its abstract structure and to make it effective in the general process of the course.

In this study, it was aimed to determine the attitudes of secondary school students towards Turkish lesson books. When the researches about Turkish lesson books are examined, it is seen that they are mostly related to the publications removed from the curriculum. In this research, a case study of qualitative research methods was used. The study universe of this research is a middle school located in the center of Kayseri but showing the rural characteristics as well as its geographical location. This situation provides the student diversity in terms of socio-economic characteristics. A total of 50 students randomly selected from the related secondary school were interviewed. The data were evaluated with document review method.

When the data obtained from the interview forms are analyzed, it is seen that the educational needs are in an important position. Because it is seen that the students want to have textbooks in terms of subject expression, logic, paragraph questions, subject tests are seen. The reason for this situation is thought to be effective in the exam anxiety. Teachers taking steps to reduce the student's test anxiety by cooperating with families will contribute positively to the students in terms of course performance.

Another determination for the lesson books is in the direction of the dictionary. At the end of the textbooks, dictionaries for related texts are important for word teaching. For this reason, it is recommended to include dictionaries about the unknown words in the texts in the textbooks.

It was determined that the student book and the lesson book were combined and presented as a book. In addition, it was observed that the students supported the simplification of lesson gains. It is suggested that the texts in the books should be updated by considering the interests and needs of the students in accordance with the educational objectives.

Keywords: Turkish education; Turkish lesson book; language skills

GİRİŞ

Ders kitapları eğitim-öğretim süreçlerinin en önemli eğitsel araçları arasında yer alır. Öğretmene müfredat doğrultusunda hareket edebilme imkânı sağlayan ders kitapları, bütüncül yapısı ile öğrenciye de ön öğrenmeler, konu tekrarı gibi yönlerden avantajlar sağlamaktadır. Bu sebeple ders kitaplarının hem yapısal yönden hem de içerik yönünden değerlendirilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bilindiği üzere Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılında yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türkçe derslerinde kazanım, tema, konu, ölçme – değerlendirme yöntemleri vb. yönünden güncellemeler yapmıştır. Bu durum derslerde eğitsel hedeflerin aktarımındaki en temel araçlardan olan ders kitaplarını da doğrudan etkilemiştir. 2018 – 2019 eğitim öğretim yılından itibaren okutulmaya başlanan Türkçe ders kitapları incelendiğinde bu değişimi hem öğretmen hem de öğrenci açısından gözlemlenmek mümkündür. Yeni ders kitaplarına yönelik öğretmen kılavuz kitaplarının olmamasını öğretmenler açısından yapısal değişiklik olarak sıralamak mümkündür. Çünkü ders kitaplarındaki konular ile uyumlu şekilde hazırlanan kılavuz kitaplar öğretmenlere dersi planlama, derse hazırlanma yönünden önemli avantajlar sağlamaktaydı. Öğretmen kılavuz kitaplarında ders içi ve ders dışı faaliyetlere yönelik hazır sunumların olması, öğretmenlerin, öğrencileri bu doğrultuda yönlendirmesine yardımcı olmaktadır. Kılavuz kitapların bu olumlu etkisinin yanında planlama,

bilgi, eğitsel yöntem ve teknikler yönünden hazır içeriğe sahip olması, öğretmenlerin bu yönde araştırma ve geliştirme yapmalarını olumsuz etkileyebilmekteydi. Yeni kitap hazırlama stratejisi doğrultusunda öğretmen kılavuz kitaplarının olmaması öğretmenleri planlama, derse hazırlık, ders süreçlerini kontrol etme yönünden araştırma yapmaya yönlendirmekte ve teşvik etmektedir. Aksi takdirde öğretmenin planlama yapmaksızın derse gelmesi hem kazanımlara ulaşabilme hem de öğretmenden en etkin şekilde verim alma yönünden sorunların yaşanmasına sebep olabilecek durumdadır. Bu nedenle öğretmenlerin ilgili kazanımlar doğrultusunda yıllık, aylık, haftalık, günlük planlar yapması hedeflere ulaşma yönünden olumlu etki gösterecektir. Ayrıca bu durumun öğretmeni araştırmaya sevk etmesi, öğretmenin ders işleniş sürecinde kendine özel öğretim stratejileri geliştirmesine ve öğrencilerin de farklılıklarını göz önünde bulundurmasına imkân sağlayacaktır. Elbette öğretmenlerin okul, sınıf, öğrenci yeterlilikleri doğrultusunda yapacağı bu hazırlıklar kılavuz kitaplara göre daha etkili olacak niteliktedir.

Ders kitaplarındaki öğrenci açısından olan değişimler incelendiğinde bir sadeleşmeye gidildiği görülür. Bu sadeleşmenin hem niteliksel hem de niceliksel olduğu söylenebilir. Çünkü öncelikli olarak ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabının birleştirilip bir kitap haline getirilmesini niceliksel bir değişim olarak saymak mümkündür. Kitapların bu şekilde birleştirilmesi yük anlamında fizyolojik yönden olumlu katkı sağlamıştır. Çünkü bir ortaokul öğrencisinin günde ortalama 4-5 farklı dersinin olduğu düşünüldüğünde, bu derslere ait ders kitabı, çalışma kitabı, ders defteri vb. bir araya geldiğinde öğrenci için yük oluşturmaktaydı.

Ortaokul Türkçe ders kitapları içerik yönünden incelendiğinde *Erdemler, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Millî Mücadele ve Atatürk, Vatandaşlık, Sağlık ve Spor, Sanat, Bilim ve Teknoloji* başlıkları altında sekiz temanın bulunduğu görülmektedir. Bu temaların her birinde üç okuma metnine ve bir dinleme / izleme metnine yer verilmektedir. Okuma metinlerinde genel olarak Türk edebiyatı ve dünya edebiyatının önemli yazarlarının eserlerinden bölümler bulunmaktadır. Ayrıca makale, deneme, anı, şiir türünden metinlerle de tür yönünden çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Dinleme / izleme metinleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır. İzleme metinlerinde video kayıtlarına yer verilmesi öğrencilerin farklı duyu organlarına hitap edebilme yönünden öğretmenlere avantaj sağlayabilmektedir. Bunlara ek olarak tema sonlarında serbest okuma metinleri de bulunmaktadır. Her ders kitabı böylelikle toplamda kırk konu olacak şekilde tasarlanmaktadır.

Ders kitaplarında yer alan Türkçe dersine yönelik kazanımlar incelendiğinde bu yönde bir sadeleşmeye gidildiği görülmektedir. Kazanımların genel olarak üst bilişsel hedeflere yönelik şekilde düzenlendiği ve sınıflar bazında birbiri üzerine temellen bir yapıda oluşturulduğu tespit edilmektedir. Türkçe dersi kazanımları okuma, dinleme, konuşma ve yazma başlıkları altında sıralanmıştır. Dil

bilgisi kazanımlarına ise ayrı bir temel başlık verilmediği, onların diğer dil becerisi kazanımlarıyla uyumlu bir biçimde aynı başlıklar altında sunulduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak dil bilgisini soyut yapısından kurtarabilmek ve dersin genel işlenişinde etkin kılmak olduğu söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayınlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders kitaplarına alınacak metinlerin özelliklerinin nasıl olması gerektiği yönünde ifadeler bulunmaktadır. Metinlerde öncelikli olarak aranan nitelikler, yaygın olarak kabul görmüştük ve edebi, kültürel değerlere uygunluktur. Bu metinlerin aktarım yoluyla değil eserin kendisinden alıntı yapılarak sunulması öngörülmektedir. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirebilmek amacıyla bir kitapta aynı yazardan en fazla iki metne yer verilmesinin doğru olacağı vurgulanmıştır. Ayrıca serbest okuma metinlerinin de edebi ve estetik değer açısından ilgili olduğu temayla ve kitabın geneli ile uyumlu olması gerektiği belirtilmektedir. Metinlerde mutlaka eğitselliğin ön planda olması gerektiği vurgulanmaktadır. Metinlerde bulunan Türkçenin dönemsel özelliklerine ait ifadelerin düzeltilmemesi ve bu durumun da dip notla belirtilmesi istenilmektedir. Bu durumun öğrencilere öğretimsel hedefler yönünden yardımcı olacağı düşünülmektedir (MEB, 2018, s. 19).

İlkokul ve ortaokul çağında olan öğrencilerin gelişimsel özellikleri incelendiğinde bu bireylerin çocukluk döneminde olduğu görülür. Elbette çocukluk döneminde yaşların kendine ait fiziksel, zihinsel, duygusal özellikleri bulunmaktadır. Ancak eğitsel hedefler yönünden yaklaşıldığında çocuklar için genellenecek durumlar da bulunmaktadır. Bu durum ders kitaplarında da kendisini gösterir. Kitaplarda yer alan metinlerin taşınması gereken genel özelliklerle ilgili olarak Sever (1995: s.15) şu açıklamaları yapar:

1. Okulda izlenen eğitim programlarını desteklemelidir.
2. Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalıdır.
3. Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
4. Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.
5. Çocuğa, içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan (çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde) tanıtmalı; çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlamalıdır.
7. Şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik bir duyarlılık sağlamalıdır.
8. Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmeli; onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynamalıdır.
9. Çocuğun kişiliğini geliştirerek, yaşama uyumunu sağlamalıdır.
10. Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
- 11.Çocuğa, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.
12. Çocuğa, insanı "zayıf" ve "güçlü" yönleriyle tanıtmalıdır.

13. Bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygun olmalıdır.
14. Çocuğa kavratılmak istenen "ana düşünce"yi bir ibret biçiminde vermeyip, bunu sezinlettirmelidir.
15. Çocuğu yazgıcılığa ve uyduruculuğa sürüklememelidir.
16. Her türlü önyargıdan arındırılmış olmalıdır.
17. Çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak, yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıtmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.

Bu sıralanan özellikler incelendiğinde çocuklara yönelik genel ifadelerin olduğu görülmektedir. Bu sebeple sıralanan niteliklerin çocuklara yönelik bütün eserlerde öncelikle aranması gereken özellikler olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü en önemli eğitsel hedefler bireyleri millî, manevi ve evrensel değerler doğrultusunda yetiştirebilmektir. “Topluma yararlı bireyler yetiştirmede eğitimin rolü üst düzeydedir. Bu amaçla düzenlenen eğitim programlarında kültürel ve evrensel değerlere yer verilmesi gerekir. Eğitim sürecinde bireylere kazandırılmak istenen değerler, “Nasıl bir vatandaş istiyorum?” sorusu ile doğru orantılıdır. Eğitsel değerlerin belirlenmesinde evrensel etik değerlerin temele alınması gerekliliğinin yanında, kültürel düzeyde millî ve manevi değerler de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.” (Fidan, 2017, s.4). Bu amaçla Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden öğrencilerin akademik gelişimine katkı sağlamalarının yanında onları eğitsel değerler yönünden de geliştirmesi beklenilmektedir.

Göçer (2009: 1047), *Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı* isimli araştırmasında, ders kitaplarının hazırlanması aşamasında dikkat edilmesi gereken özelliklere değinir. O, ders kitabında yer verilecek metinlerin söz varlığına dikkat edilmesi gerektiğini vurgular ve sınıf seviyesi, öğrenci özellikleri gibi etkenlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade eder. Ders kitaplarının geliştirilmesinde, bu yönde yapılan araştırmalar etkili olmaktadır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bunların teorik boyutla ilgili olduğu görülmektedir. Uygulamaya yönelik çalışmaların uzun süren gözleme ve tecrübeye dayanması gerekliliği araştırmacıları bu yönde zorlamaktadır. Ancak bu konuda uygulamanın teoriden daha etkili olduğunun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Sonuç olarak ders kitaplarının hazırlanma amacı öğrencilerin eğitsel hedefler doğrultusunda yetiştirilmesini sağlayabilmektir. Bu nedenle ders kitaplarının asıl muhatapları olan öğretmenlerle öğrencilerin, bu yöndeki uygulamalarının ve bu uygulamalara yönelik görüşlerinin belirlenmesi alan araştırmaları açısından önemli konumda bulunmaktadır. Sıralanan sebeplerden dolayı bu araştırmada Türkçe ders kitaplarının tasarımı hakkındaki öğrenci görüşlerini tespit etmek ve ders kitaplarının nasıl hazırlanması konusunda öğrencilerin önerilerine ulaşabilmek hedeflenmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin Türkçe Ders kitaplarına yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Türkçe ders kitaplarıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde, bunların genelinin müfredattan kaldırılmış yayınlarla ilgili olduğu görülmektedir. Bu sebeple şu anda müfredatta olup okutulmakta olan ders kitaplarının eğitsel hedefler ve öğrenciye görelilik doğrultusunda incelenmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Araştırmacının, Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlere yönelik öğrenci tutumlarını değerlendiren bir araştırması da bulunmaktadır. Bu çalışma ile de metinlerden ziyade Türkçe ders kitaplarının geneline yönelik öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ders kitaplarından beklentilerine yönelik değerlendirmelerin de bulunması bu araştırmayı benzerlerinden ayıran temel niteliğidir. İlgili çalışmanın Türkçe ders kitaplarına yönelik araştırmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. “Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır.” (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 77). Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formları kullanılmıştır. Bu şekilde öğrencilerin konuya dair düşüncelerini daha rahat biçimde ifade edebilmeleri amaçlanmıştır. Görüşme formlarının yazılı bir veri oluşturması, araştırmacıya verilerin analizi yönünden katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Şimşek ve Yıldırım (2008: 123)’a göre bu veri toplama yönteminin bütün öğrencilere aynı biçimde uygulanması araştırmacının bu yöndeki öznel yargılarını en aza indirebilmekte, bu durum da elde edilen verilerin daha kolay analiz edilmesine yardımcı olmaktadır. Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular şu şekildedir:

1. Bu yıl kullandığınız Türkçe ders kitabınızı genel olarak değerlendiriniz.
2. Türkçe ders kitabınızın en beğendiniz özellikleri nelerdir?
3. Türkçe ders kitabınızı siz tasarlasaydınız ona ne gibi özellikler eklemek isterdiniz?
4. Size göre iyi bir ders kitabında bulunması gereken özellikler nelerdir?

Bu araştırmanın çalışma evreni Kayseri ilinin merkezinde bulunan ancak coğrafi konumu itibariyle kırsal özellikler de gösteren bir ortaokuldur. Bu durum sosyo-ekonomik özellikler bakımından öğrenci çeşitliliğinin olmasını sağlamaktadır. İlgili ortaokuldaki öğrencilerden random yöntemle seçilen toplam 50 öğrenciye açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formları uygulanmıştır. Araştırmanın kapsam yönünden geçerliliğini tespit edebilmek için alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik yöntemi -güvenirlilik = görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı)- çerçevesinde çeşitli kurumlarda görev yapan 4 eğitimcinin görüşleri

alınmıştır (Miles and Huberman, 1994; akt. Saban, Koçbeker, Saban, 2006: 474). İlgili formülle görüşlere yönelik hesaplamalar yapılmış ve elde edilen sonuçların $p > \% 90$ olmasından dolayı, araştırmanın kapsam geçerliliğinin olduğu kanısına ulaşılmıştır. Elde edilen veriler doküman incelemesi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Türkçe ders kitaplarına yönelik öğrencilerin görüşleri incelendiğinde birçok değişkenin bu süreçte etkili olduğu görülmektedir. Görüşme formundaki ilk yönerge “*Bu yıl kullandığınız Türkçe ders kitabınızı genel olarak değerlendiriniz.*” şeklindedir. Öğrencilerin cevaplarından bazıları şu şekilde sıralanmıştır:

Ö.8. Bazı soru köklerini anlamakta zorlanıyorum.

Ö.18. Güzel, gayet açıklayıcı.

Ö.13. İyi bir kitap.

Ö.4. Metinlerde bahsetmek istedikleri çok açık.

Ö.20. Ünite sonu değerlendirme soruları güzel.

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü üzere öğrencilerin geneli Türkçe ders kitaplarının olumlu yönlerini ön plana çıkarmaktadırlar. Kitapların olumlu olarak değerlendirilmesinde içerik uyumluluğu, metinlerin öğrencilerin ilgilerini çekecek nitelikte olması, tema sonlarında değerlendirme çalışmalarının varlığı, etkili olan faktörlerdendir.

Öğrencilere sunulan görüşme formunda yer alan bir diğer soru “*Türkçe ders kitabınızın en beğendiniz özellikleri nelerdir?*” şeklindedir. Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

Ö.7. Metinlerin uzun olması.

Ö.15. Ders kitabı ile çalışma kitabının bir arada olması.

Ö.12. Şair ya da yazarların tanınmasını sağlamış.

Ö.1. Artık, iki kitap olmaması ve daha öğretici hikâyelerin olması.

Ö.10. Hikâyeleri, öz değerlendirmeleri, soruları vs.

Ö.11. Hikâyeleri, yazarlarının hayatını açıklıyor.

Ö.23. Tek kitap olması.

Ö.2.İlgi çekici konulara yer verilmesi.

Öğrencilerin yukarıda sıralanan cevapları incelendiğinde en çok verilen cevabın kitabın niceliksel yönüne dair olduğu görülmektedir. Özellikle öğrenci çalışma kitapları ile ders kitaplarının birleştirilerek bir kitap şeklinde sunulması öğrenciler tarafından olumlu karşılanmaktadır. Öğrencilerde bu olumlu izlenimin oluşmasında kitapların ağırlık yönünden hafiflemesinin etkisi yadsınamaz boyuttadır. Çünkü öğrencilerin ve ailelerin mustarip oldukları konular arasında öğrenci çantalarının ağır olması en önceliklilerdendir. Ayrıca metinler ile metinlere yönelik çalışmaların da bir arada olması öğrencilerin zaman yönünden de tasarruf yapmalarını sağlamıştır.

2018 – 2019 eğitim öğretim yılından itibaren okutulmaya başlanan Türkçe kitapları incelendiğinde, ilgili bölümlerde metnin yazarına ait açıklayıcı bilgilere de yer verildiği görülmektedir. Öğrencilerin, metinlerin yazarları hakkında bilgi sahibi olmaları, onların metnin içeriğine yönelik ilgilerini artırmaktadır. Ders kitaplarında öğrenci ilgisini çeken etkenlerden biri de metinlerin özellikleridir. Öğrencilerin ders kitaplarında bulunan millî, manevi değerleri içeren metinleri, keşiflere, buluşlara, teknolojik gelişmelere yönelik metinleri okumaktan hoşlandıkları da görülmektedir. Bu tür metinlerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanması metinlerden en etkin şekilde yararlanılmasına imkân sağlayacaktır.

Görüşme formunda yer alan ilk iki yönerge mevcut ders kitaplarının değerlendirilmesi yönündedir. Üçüncü ve dördüncü yönergeler ise öğrencileri ders kitapları hakkında düşündürmeye ve fikir üretmeye yöneliktir. Bu amaçla hazırlanan üçüncü soru şu şekildedir: “*Türkçe ders kitabınızı siz tasarlasaydınız ona ne gibi özellikler eklemek isterdiniz?*”.

Bu soru vasıtasıyla öğrencilerden kendi ders kitaplarını tasarlama imkânları olması durumunda neleri yapabilecekleri hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Ö.14.Kitapları daha sade hale getirirdim.

Ö.30.Ders verici etkinliklere yer verirdim.

Ö.28.Konularla alakalı etkinlikleri daha fazla yapardım. Ders verici metinler eklerdim.

Ö.6.Üç boyutlu resimler koyardım.

Ö.9.Konu anlatımlarına daha çok yer verirdim.

Ö.21.Mantık sorularına yer verirdim.

Ö.13.Daha çok eğlenceli ve maceracı...

Ö.1.Öğretici oyunlar eklerdim.

Öğrencilerin ders kitaplarında tasarlamayı düşündüğü nitelikler incelendiğinde genel olarak kitapların daha sade olması konusunda öğrencilerde fikir birliğinin olduğu görülmektedir. Sadelik öğrenmede etkili bir konumda bulunur. Çünkü bilgiler ve uyaranlar ne kadar düzenli ve sade biçimde sunulabilirse öğrenmeler de o oranda hızlı gerçekleşebilmektedir. Eğitim-öğretim süreçlerinde kavram haritalarının sıklıkla tercih edilmesinin sebebi de bilgilerin sadeleştirilmesi ve düzenlemesi ile ilgilidir. Çünkü bu yöndeki önemli yöntemlerden olan kavram haritası oluşturma, karışık olan kavramları düzenli şemalar haline getirmesinden dolayı öğrenmede önemli bir yöntemdir.

Metinlerin niteliği öğrencilerin ilgisini doğrudan etkilemektedir. Bu durumu öğrencilerin cevaplarında da görülebilmek mümkündür. Öğrenciler ders verici etkinliklere kitaplarında yer vermek istemektedirler. Türkçe derslerinde en zor konuların dil bilgisi olduğuna dair bir ön yargı bulunmaktadır. Bu durumu öğrencilerin cevaplarından da çıkarmak mümkündür. Öğrencilerin kitaplarında konu anlatımına daha çok yer vermek istemelerindeki etkenin bu önyargı olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin kitaplardaki aradığı özellikler onların ilgi ve ihtiyaçları ile doğru orantılıdır. Öğrencilerin görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin ders kitaplarında sözel mantık sorularına yer vermeyi istedikleri görülür. Sözel mantık sorularına yer vermek istemelerinin sebebi incelendiğinde bu durumun 8. sınıfın sonunda uygulanan LGS ile ilişkili olduğu söylenebilir. 2018 yılında uygulanan LGS (Liseye Geçiş Sınavı) incelendiğinde Türkçe testi içinde sözel mantık sorularına yer verildiği görülmektedir. Bu sebeple öğrenciler sözel mantık soruları yönünden ihtiyaç hissetmektedirler ve ihtiyaçlarını verdikleri cevaplarla da göstermektedirler.

Ortaokul öğrencilerinin yaş grupları birbirinden farklı olsa da oyunu onlar için ortak bir değer olarak nitelendirmek mümkündür. Öğrencilerin bu yöndeki beklentileri oyun temelli eğitim anlayışının etkisini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Oyun temelli öğretimde öğrenciyi süreçte etkin konuma getirebilmek hedeflenir. Eğitsel oyunlar vasıtasıyla yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânına kavuşan öğrencilerde, öğrenmeler de o derecede etkili olabilmektedir. Oyunlar ilgi çekici yönleri sayesinde daha fazla öğrenciyi hitap edebilme imkânına sahiptir. Ayrıca oyunlar soyut konuların örnek olaylarla somutlaştırılmasına ve teorik konuların gerçek hayatla ilişkilendirilmesine yardımcı olabilmektedir. Ancak oyun temelli yöntemlerin derslerin hangi aşamalarında ve hangi kazanımlarında kullanılacağına dair öğretmenlerin planlama yapması gerekmektedir. Bu tür uygulamaların plansız bir şekilde uygulanmasının eğitsel hedeflere ulaşma konusunda sorunlara sebep olabileceğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Görüşme formunun son sorusunda öğrencilerden iyi bir ders kitabında olması gereken özellikler hakkındaki görüşlerini belirtmeleri istenilmiştir. Bu soru öğrencilerin konu hakkındaki yaratıcı

fikirlerine ulaşabilmek ve üçüncü sorudaki cevaplarını teyit edebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Çünkü öğrencilerin verdiği cevapların kendi içinde uyumlu olması araştırmanın geçerliliği açısından önemlidir. Cevaplar incelendiğinde öğrencilerin görüşme formunda genel olarak birbiriyle uyumlu ifadelere yer verdikleri görülmektedir.

Ö.22.Paragrafta anlam soruları daha çok olabilirdi.

Ö.9.Konu anlatımı olmalı.

Ö.13.Renkli olması, metinlerin eğlenceli olması.

Ö.21.Mantık soruları ve testler.

Ö.28.Test, metinle ilgili soru, en sonunda sözlük.

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde ihtiyaçların öncelik olduğu görülmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere bu ihtiyaçlarının şekillenmesindeki en büyük etken de sınavlardır. Nitekim öğrenciler sınavlara yönelik isteklerde bulunmaktadır. Öğrencilerin tasarlamayı düşündükleri kitaplarda konu anlatımına, testlere, mantık sorularına, paragraf sorularına vb. yer vermek istemeleri, şu anda kullanmakta oldukları kitaplarında bu yönde eksiklik hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu ifadeler öğrencilerin sınav kaygısı duyduklarının da göstergesi niteliğindedir. Ayrıca öğrenciler kitaplarının arkasında sözlük olmasını da istemektedirler. Bu durumun bilinmeyen kelimelerin anlamlarını bulmak yönünden öğrencilere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik öğrenci tutumlarını inceleyen Fidan (2018: 36) metinlerin beğenilmesinde sınıf seviyelerinin önemli bir değişken olduğunu belirtir. Araştırmacı, beşinci ve altıncı sınıftaki öğrencilerin daha çok olaya dayalı metinleri tercih ettiklerini; yedinci, sekizinci sınıf öğrencilerinin ise bilgi içeren metinleri sevdiklerini tespit etmiştir. Ayrıca Fidan (2018: 36) öğrencilerin genelinde millî, manevi, ahlaki ve evrensel değerleri içeren metinleri okumayı sevdiklerini de ifade eder. Bu çalışmada da öğrencilerin millî ve manevi değerleri içeren metinleri kitaplarında görmek istedikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerden görüşme formları ile elde edilen veriler analiz edildiğinde eğitimsel ihtiyaçların önemli konumda olduğu görülmektedir. Çünkü öğrencilerin ders kitaplarında olmasını istedikleri nitelikler incelendiğinde, bunlar konu anlatımı, mantık, paragraf soruları, konu testleri yönündedir. Bu durumun sebebi olarak sınav kaygısının etkili olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin, aileler ile işbirliği yaparak öğrencinin sınav kaygısını azaltmaya yönelik tedbirler alması, ders performansı açısından öğrencilere olumlu katkı sağlayacaktır.

Ders kitaplarına yönelik bir başka tespit ise sözlük yönündedir. Ders kitaplarının sonunda ilgili metinlere yönelik sözlüklere yer verilmesi, kelime öğretimi açısından önemli konumda bulunmaktadır. Bu sebeple ders kitaplarının sonunda, metinlerin bilinmeyen kelimeleriyle ilgili sözlüklere yer verilmesi önerilmektedir.

Öğrenci çalışma kitabı ile ders kitabının birleştirilerek bir kitap şeklinde sunulmasının öğrenciler üzerinde olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin, kazanımlar yönünden sadeleştirmelerin yapılmasını da destekledikleri görülmüştür. Kitaplardaki metinlerin eğitsel hedefler doğrultusunda öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da gözeticilerle güncellenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Fidan, M. (2017). *Hikmet Temel Akarsu'nun eserlerindeki fantastik ögeler ve eğitim odaklı değerler*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Fidan, M. (2018). "Ortaokul öğrencilerinin Türkçe kitaplarında yer alan metinlere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi". *EJE*, 2 : 19-38.
- Göçer, A. (2009). "Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı". *Turkish Studies*. 4: 1023-1055.
- Millî Eğitim Temel Kanunu. 14/06/1973. 5 (12): 2342.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Saban A., Saban A. ve Koçbeker B. (2006). "Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2): 461-522.
- Sever, S., (1995). "Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler". *Abece*, 107: 14-15.
- Şimşek H., Yıldırım, A. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.